

Бекітілген
«Каспий» тауар биржасы» АҚ
Президентінің
08.04.2022 жылғы №19-п бұйрығымен
/қолы, мөр: Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы,
«Каспий» тауар биржасы»
акционерлік қоғамы/

**«Каспий» тауар биржасы» АҚ электрондық сауда жүйесінің
жұмысындағы техникалық іркілістер кезіндегі
мәселелерді шешу жөніндегі нұсқаулық**

Нұр-Сұлтан

	«Каспий» тауар биржасы» АҚ электрондық сауда жүйесінің жұмысындағы техникалық іркілістер кезіндегі мәселелерді шешу жөніндегі нұсқаулық	
	1 редакция	2 бет 8-нан

Осы Нұсқаулық «Тауар биржалары туралы» Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 4 мамырдағы N 155-IV Заңына сәйкес әзірленді. «Ақпараттандыру туралы» 2015 жылғы 24 қарашадағы № 418-V ҚРЗ, және «Тауар биржаларының электрондық сауда жүйесіне қойылатын міндетті талаптарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 26 ақпандағы № 141 бұйрығымен бекітілген, сондай-ақ тауар биржасының сауда жүйесінің ақпараттық қауіпсіздігін реттейтін ішкі нормативтік құжаттармен реттеледі және «Каспий» тауар биржасы» АҚ (бұдан әрі - Биржа) электрондық сауда жүйесінің жұмысындағы техникалық іркілістер нәтижесінде қалыптасқан жағдайларды шешу тәртібін реттейді.

1 бап. Жалпы ережелер

1. Осы Нұсқаулықта пайдаланылатын ұғымдар мен терминдер Қазақстан Республикасының заңнамасында және Биржаның басқа да ішкі құжаттарында айқындалған ұғымдар мен терминдермен бірдей.

2. Осы Қағидалардың мақсаттары үшін:

1) тауар биржасының электрондық сауда жүйесі-биржалық сауда-саттықты жүргізу үшін қажетті және биржалық мәмілелер жасасу, сондай-ақ ақпаратты жинау, сақтау, өңдеу және ашу процесін автоматтандыруды қамтамасыз ететін тауар биржасының есептеу құралдары, бағдарламалық қамтамасыз ету, дерекқорлары, телекоммуникациялық құралдар мен басқа да жабдықтар кешені;

2) Биржаның электрондық сауда жүйесі (бұдан әрі - ЭСЖ) деп сондай – ақ сауда және сауда-клирингтік жүйелері (бұдан әрі - Сауда жүйесі), сондай-ақ биржалық қызметті жүзеге асыру мақсатында пайдаланылатын Биржаның ақпараттық жүйелері түсініледі.

3) мәмілелерді жасасу процесінің техникалық іркілісі деп Биржаның сауда жүйесінде өтінімдерді беру, жинау және қанағаттандыру тетігінің уақытша істен шығуы және/немесе дұрыс жұмыс істемеуі түсініледі, соның нәтижесінде өтінімдерді беру және оларды қанағаттандыру сауда-саттыққа қатысушылардың бірнешеуінде немесе барлығында дұрыс жүзеге асырылмайды;

4) сауда-саттықты қамтамасыз ету процесінің техникалық іркілісі деп сауда-саттыққа бірнеше немесе барлық қатысушылардың биржалық сауда-саттыққа қатыса алмауына әкеп соққан өтінімдер беру және мәмілелер жасасу мүмкін невозможстігі (еңсерілмейтін күш мән-жайларын қоса алғанда) түсініледі;

5) клирингтік қызметті жүзеге асыру процесінің техникалық іркілісі деп Биржаның немесе клирингтің ақпараттық жүйесінің істен шығуы түсініледі, оның нәтижесі клиринг жүргізуге жататын клирингтік қатысушылардың міндеттемелерін салыстыру және айқындау процесін жүзеге асыру мүмкін являєтьсястігі болып табылады;

6) сауда-саттыққа қатысушы тарапындағы техникалық іркіліс деп сауда-саттыққа қатысушының және/немесе оған қызмет көрсететін компаниялардың компьютерлік және/немесе коммуникациялық жабдықтарының істен шығуы және/немесе дұрыс жұмыс істемеуі түсініледі, бұл оның биржалық сауда-саттыққа қатысу мүмкін кстігіне әкеледі;

7) техникалық іркіліс кезеңі деп осы нұсқаулықтың талаптарына сәйкес Биржа айқындайтын техникалық іркілістің басынан аяғына дейінгі уақыт аралығы түсініледі;

	«Каспий» тауар биржасы» АҚ электрондық сауда жүйесінің жұмысындағы техникалық іркілістер кезіндегі мәселелерді шешу жөніндегі нұсқаулық	
	1 редакция	3 бет 8-нан

8) еңсерілмейтін күш жағдайлары деп қызмет көрсететін компаниялардың компьютерлік және/немесе коммуникациялық жабдықтарының істен шығуын немесе дұрыс жұмыс істемеуін және осындай жабдықтардың жұмысындағы қателіктерді немесе кідірістерді, сондай-ақ есеп айырысу ұйымдарындағы техникалық іркілістерді қоса алғанда, табиғи апаттар, дүлей зілзалалар, соғыстар, әскери іс-қимылдар, лаңкестік әрекеттер, халық толқулары түсініледі;

9) мүдделі тұлғалар деп Биржа мүшелері, биржалық сауда-саттыққа Елеулі қызығушылығы бар биржалық сауда-саттыққа қатысушылар түсініледі.

3. Биржаның ЭТЖ техникалық іркілістері мынадай түрлерге бөлінеді:

- 1) мәмілелерді жасасу процесінің техникалық сәтсіздігі;
- 2) Сауда-саттықты қамтамасыз ету процесінің техникалық сәтсіздігі;
- 3) клирингтік қызметті жүзеге асыру процесінің техникалық іркілісі;

4. Биржаның ЭСЖ техникалық іркілістеріне сауда-саттыққа қатысушының Биржаның сауда жүйесіне қосылу мүмкіндігі болмайтын сауда-саттыққа қатысушы тарапындағы ақпараттық жүйелердің және/немесе компьютерлік және/немесе коммуникациялық жабдықтың істен шығуы және/немесе дұрыс жұмыс істемеуі жатпайды. сауда-саттыққа қатысушы тарапынан ақпараттық жүйелерді және/немесе компьютерлік және/немесе коммуникациялық жабдықтарды қалпына келтіру жөніндегі шараларды сауда-саттыққа қатысушы дербес қабылдайды.

5. Биржа өзінің сауда жүйесін жұмыс күйінде ұстау үшін барлық мүмкін күш-жігерді жұмсайды және осы нұсқаулықтың талаптарына сәйкес өз мүшелеріне оның жұмысындағы іркілістер туралы хабарлайды.

2 бап. Техникалық ақаулар туындаған кезде Биржаның іс-әрекеттері

1. Техникалық іркіліс туындаған кезде Биржаның құрылымдық бөлімшесінің басшысы не ақпараттық технологиялардың қызметін қамтамасыз ететін қызмет көрсететін АТ-ұйымы осы нұсқаулыққа қосымшаның нысанына сәйкес тіркелетін ақпаратты зерделеу негізінде техникалық іркілістің түрі мен аралығын айқындайды және келесі жұмыс күнінен кешіктірмей оны электрондық құжат айналымы жүйесі бойынша Биржа Басшылығына жібереді. Биржа мүдделі тұлғалардың назарына осындай техникалық іркіліс және оны жоюдың ықтимал уақыты және өзге де қабылданған шешімдер туралы ақпаратты жеткізеді.

2. Сауда-саттыққа жауапты Биржаның құрылымдық бөлімшесі ақпараттық технологиялардың қызметін қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ат-ұйымымен бірлесіп техникалық іркілісті реттеу жөніндегі іс-қимылдарды (осы баптың 4 және 5 тармақтарында белгіленген ерекшеліктерді ескере отырып) айқындайды, олар мыналарды көздеуі мүмкін:

- 1) Биржаның ақпараттық жүйелерін және/немесе аппараттық құралдарын қайта іске қосу;
- 2) резервтік серверде және/немесе Биржаның резервтік орталығында жұмысқа ауысу;
- 3) сауда-саттықтың басталуын және/немесе тоқтатылуын және/немесе ұзартылуын және/немесе мерзімінен бұрын аяқталуын және/немесе аукционның күшін жоюды/күшін жоюды немесе кейінге қалдыруды кешіктіру;

	«Каспий» тауар биржасы» АҚ электрондық сауда жүйесінің жұмысындағы техникалық іркілістер кезіндегі мәселелерді шешу жөніндегі нұсқаулық	
	1 редакция	4 бет 8-нан

4) Биржаның сауда жүйесіне қол жеткізу нүктесімен жабдықталған сауда-саттыққа қатысу үшін сауда-саттық жүйесін пайдаланушыларға Биржа Басшылығы немесе сауда-саттықты жүргізуге жетекшілік ететін орынбасар айқындаған орында орын беру;

5) Ақпараттық қауіпсіздік оқыс оқиғаларына және штаттан тыс (дағдарыстық) жағдайларға ден қою бойынша пайдаланушылардың іс-қимыл тәртібі туралы нұсқаулықта кезделген Биржаның қалауы бойынша өзге де іс-қимылдарды жүзеге асыру.

3. Осы баптың 2 тармағына сәйкес айқындалған техникалық іркілісті реттеу жөніндегі іс-қимылдар:

1) сауда-саттыққа қатысушылардың назарына техникалық іркілістерді реттеу барысында Биржаның интернет-сайтында тиісті хабарламаларды немесе электрондық пошта хабарламасын жариялау жолымен не өзге де қолжетімді тәсілмен жеткізіледі;

2) барлық сауда-саттыққа қатысушылар мен Биржаның тиісті қызметкерлері орындау үшін міндетті болып табылады.

4. **Барлық сауда құралдары бойынша** қосарланған қарсы аукцион режимінде мәмілелер жасасу процесінің техникалық іркілісі кезінде Биржа барлық мәмілелерді және техникалық іркіліс кезеңінде биржа қабылдаған барлық өтінімдерді жояды. Бұл ретте мұндай мәмілелер жойылды, өтінімдер қабылданбады деп танылады. Биржа сауда-саттыққа қатысушыларды және клирингті мәмілелердің күшін жою және өтінімдерден бас тарту туралы хабардар етеді.

5. **Бір сауда құралы** немесе тауар түрі бойынша Қосарланған қарсы аукцион режимінде мәмілелер жасасу процесінің техникалық іркілісі кезінде Биржа барлық мәмілелерді және осы сауда құралы бойынша техникалық іркіліс кезеңінде биржа қабылдаған барлық өтінімдерді жояды. Бұл ретте мұндай мәмілелер жойылды, өтінімдер қабылданбады деп танылады. Биржа сауда-саттыққа қатысушыларды және клирингті мәмілелердің күшін жою және өтінімдерден бас тарту туралы хабардар етеді.

6. **Осы сәтте өткізілетін барлық аукциондар бойынша стандартты аукционда** мәмілелер жасасу процесінің техникалық іркілісі кезінде Биржа ағымдағы сауда сессиясындағы барлық мәмілелердің және техникалық іркіліс кезеңінде биржа қабылдаған барлық өтінімдердің күшін жояды. Бұл ретте мұндай мәмілелер жойылды, өтінімдер қабылданбады деп танылады. Биржа сауда-саттыққа қатысушыларды мәмілелердің жойылғаны және өтінімдердің қабылданбағаны туралы хабардар етеді.

7. **Бір аукцион бойынша стандартты аукционда** мәмілелер жасасу процесінің техникалық іркілісі кезінде Биржа мәміленің және осы аукцион бойынша техникалық іркіліс кезеңінде Биржа қабылдаған барлық өтінімдердің күшін жояды. Бұл ретте мәміле күші жойылды, өтінімдер қабылданбады деп танылады. Биржа сауда-саттыққа қатысушыларды мәмілелердің күші жойылғаны және өтінімдердің қабылданбағаны туралы хабардар етеді.

	«Каспий» тауар биржасы» АҚ электрондық сауда жүйесінің жұмысындағы техникалық іркілістер кезіндегі мәселелерді шешу жөніндегі нұсқаулық	
	1 редакция	5 бет 8-нан

8. Қосарланған қарсы аукцион режимінде бір немесе бірнеше сауда құралдары бойынша не стандартты аукцион режимінде бір немесе бірнеше аукцион бойынша сауда-саттыққа бір немесе бірнеше қатысушының өтінім беру мүмкін болмауына әкеп соққан Сауда-саттықты қамтамасыз ету процесінің техникалық іркілісі кезінде Биржа осы сауда-саттық бойынша сауда-саттықты тоқтата тұрады және мәмілелерді, өтінімдерді, сондай-ақ сауда-саттықты қайталап өткізу уақыты туралы шешім қабылдайды. қажет болған жағдайда сауда-саттықты өткізу.

9. Клирингтік қызметті жүзеге асыру процесінің техникалық сәтсіздігі кезінде Биржа барлық мәмілелердің күшін жояды және жүйе түзетілген сәтке дейін Сауда-саттықты тоқтата тұрады.

10. Техникалық ақауды жою туралы ақпарат мүдделі тұлғалардың назарына жеткізіледі және ақпаратты қамтиды:

- 1) техникалық сәтсіздік кезеңі туралы;
- 2) техникалық ақаудың түрі туралы;
- 3) басқа қажетті ақпарат.

3 бап. Техникалық іркілістер кезіндегі сауда-саттыққа қатысушылардың іс-әрекеттері

1. Қандай да бір техникалық іркіліс туындаған кезде сауда-саттыққа қатысушының трейдері немесе осындай іркілісті анықтаған өзге тұлға бұл туралы Биржаның делдалына мәселені фото және бейнетіркеуді қоса бере отырып, кез келген қолжетімді тәсілмен дереу хабарлауға міндетті.

2. Кез-келген техникалық ақау туралы хабарламадан кейін Биржа кімнің жағында техникалық ақау болғанын анықтайды.

3. Сауда-саттыққа қатысушы тарапынан техникалық іркіліс болған жағдайда, сауда-саттыққа қатысушы кез келген себептерді және/немесе салдарларды қоса алғанда, осындай іркілісті дербес жояды.

Техникалық ақау жойылғаннан кейін сауда-саттыққа қатысушы Биржаның сауда жүйесіне әдеттегідей қосылады.

4. Осы Нұсқаулықтың 1 бабының 3 тармағында көзделген қандай да бір техникалық іркіліс жағдайында Биржа осындай техникалық іркілісті осы Нұсқаулыққа сәйкес дербес жояды.

4 бап. Сауда-саттыққа қатысушы тарапындағы техникалық ақау кезінде өтінімдерді енгізу / өтінімдерді жою

1. Сауда-саттыққа қатысушы қандай да бір техникалық іркіліс туындаған жағдайда, қажет болған жағдайда осы сауда-саттыққа қатысушының атынан сауда-саттық жүйесіне өтінімдер енгізу және/немесе сауда-саттыққа қатысушының сауда-саттық жүйесіне берген өтінімдерінен туындайтын сауда-саттық құралдарымен мәмілелер жасасу жөніндегі міндеттемелерден босату туралы маклерге алып тастау арқылы жүгіне алады сауда жүйесінен брокердің өтінімдері. Сауда-саттыққа қатысушының атынан сауда-саттық жүйесіне өтінімдерді енгізу және/немесе өтінімдерді жою үшін сауда-саттыққа қатысушы тиісті өтінімдердің деректемелерін брокерге хабарлауы және

	«Каспий» тауар биржасы» АҚ электрондық сауда жүйесінің жұмысындағы техникалық іркілістер кезіндегі мәселелерді шешу жөніндегі нұсқаулық	
	1 редакция	6 бет 8-нан

байланыстың кез келген ықтимал түрімен тиісті өтінімдердің деректемелерімен жазбаша хабарлама жіберуі қажет, ол осы сауда-саттыққа қатысушының шығыс құжаттамасының журналында тіркелуге тиіс.

2. Маклер сауда-саттық жүйесіне сауда-саттыққа қатысушының атынан өтінімдерді енгізуге және/немесе қолданыстағы өтінімдерді жоюға не құрылымдық ат-бөлімшеге не қызмет көрсететін ат-ұйымға тиісті міндет қоюға құқылы.

3. Осы баптың 1 тармағына сәйкес сауда-саттыққа қатысушының хабарламасын алған жағдайда, маклер сауда-саттыққа қатысушының атынан сауда-саттық жүйесіне өтінімдерді енгізуді/жоюды мынадай ерекшеліктерді ескере отырып жүзеге асырады:

1) сауда жүйесінде өтінімдерді енгізуге/жоюға Биржа маклерінде техникалық мүмкіндік болған жағдайда;

2) егер мұндай өтінімдер бойынша мәмілелер жасалған болса, маклер қолданыстағы өтінімдерді сауда жүйесінен алып тастаудан бас тартады.

4. Осы баптың 3 тармағына сәйкес сауда жүйесіне енгізген кезде маклер өтінімдердің дұрыс емес деректемелерін көрсеткен жағдайда, мұндай өтінімдерді қате енгізу/жою нәтижесінде жасалған мәмілелер жойылды деп жарияланады.

5 бап. Сауда-саттықты қайта бастау

1. Ағымдағы күн ішінде сауда-саттықты қайта бастау туралы шешімді, олар тоқтатыла тұрған жағдайда, сауда-саттықты қайта бастау уақытын және Биржаның ішкі құжатын айқындай отырып, биржа басшылығы не сауда-саттық қызметін қамтамасыз ететін Биржаның құрылымдық бөлімшесін үйлестіруге және бақылауға жауапты басшының орынбасары қабылдайды.

2. Егер сауда күні аяқталғанға дейін техникалық іркіліс жойылмаса, Биржа сауда-саттықты қайта бастамайды, сауда күні техникалық іркіліс басталған сәттен бастап жабық болып есептеледі. Техникалық іркіліс жойылған жағдайда келесі сауда күнінің басында сауда-саттық әдеттегідей ашылады.

6 бап. Биржаның сауда-саттыққа қатысушылар алдындағы жауапкершілігі

1. Биржа осы бапта белгіленген ерекшеліктерді ескере отырып, бағдарламалық-техникалық кешен жұмысындағы техникалық іркіліс салдарынан Биржаның сауда-саттығына қатысатын Биржа мүшесіне келтірілген жоғалған пайданы қоса алғанда, залалдар үшін жауапты болмайды.

2. Биржа Биржаның сауда-саттығына қатысатын Биржа мүшесіне, оның ішінде қашықтан қол жеткізу режимінде, осы Биржа мүшесінің, оның қызметкерлерінің немесе үшінші тұлғалардың (оның ішінде телекоммуникациялық қызметтер көрсететін ұйымдардың) кінәсінен болған техникалық іркіліс салдарынан, сондай-ақ компьютердің жұмыс істемеуі немесе істен

	«Каспий» тауар биржасы» АҚ электрондық сауда жүйесінің жұмысындағы техникалық іркілістер кезіндегі мәселелерді шешу жөніндегі нұсқаулық	
	1 редакция	7 бет 8-нан

шығуы салдарынан келтірілген залалдар үшін жауап бермейді және/немесе осындай жабдықтың жұмысындағы қателіктер және/немесе кідірістер.

3. Деректемелері осы Нұсқаулықтың 4 бабының 1 тармағына сәйкес Биржа мүшесінің трейдері жіберген, нәтижесінде есеп айырысулар жүзеге асырылған мәмілелер жасалған өтінімдерді брокердің қате енгізгені/алып тастағаны үшін Биржа жауапкершілігінің мөлшері жасалған мәмілелер үшін биржалық алымның мөлшерімен шектеледі.

4. Биржалық мәмілелер жасасуға қатысты техникалық іркілістерге байланысты туындайтын даулар Биржаның ішкі құжаттарының талаптарына сәйкес қаралуға жатады.

7 бап. Қорытынды ережелер

1. Осы Нұсқаулықпен реттелмеген мәселелер Қазақстан Республикасының заңнамасына, Биржаның жарғысына, оның ішкі құжаттарына, сондай-ақ өз құзыреті шегінде белгіленген тәртіппен қабылданған биржа органдары мен лауазымды тұлғаларының шешімдеріне сәйкес шешіледі.

2. Биржа мүшелері және басқа да мүдделі тұлғалар осы Нұсқаулықпен танысуға және талаптарды сақтауға міндетті. Биржа мүшелерінің және басқа да мүдделі тұлғалардың осы Нұсқаулықпен таныспауы Биржаның осы Нұсқаулықтың талаптарын қолданбауы үшін негіз болып табылмайды.

3. Осы Нұсқаулық қажеттілігіне қарай, бірақ кемінде үш жылда бір рет өзектендірілуге тиіс.

	«Каспий» тауар биржасы» АҚ электрондық сауда жүйесінің жұмысындағы техникалық іркілістер кезіндегі мәселелерді шешу жөніндегі нұсқаулық	
	1 редакция	8 бет 8-нан

Биржаның ЭСЖ жұмысындағы техникалық іркілістер кезіндегі мәселелерді шешу жөніндегі нұсқаулығына қосымша

**Техникалық іркілісті тіркеу
нысаны**

Техникалық іркілістің күні	
Техникалық іркілістің түрі	<p>мәмілелерді жасасу процесінің техникалық сәтсіздігі</p> <p>сауда-саттықты қамтамасыз ету процесінің техникалық сәтсіздігі</p> <p>клирингтік қызметті жүзеге асыру процесінің техникалық іркілісі</p>
Техникалық іркілістің толық сипаттамасы	
Техникалық іркілістің кезеңі	Астана уақытының __. __. __ бастап __. __. __ дейін
Биржаның техникалық ақауларды реттеу бойынша қабылдаған әрекеттері	

Биржаның АТ бөлімшесі _____

Қызмет көрсетуші АТ ұйымы _____

Маклер _____

Биржа Президенті _____